

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

ŞİKAYET NO : 2015/2403
KARAR TARİHİ : 02/10/2015

RET KARARI

ŞİKAYETÇİ

: A.E.

ŞİKAYET EDİLEN İDARE

: İçişleri Bakanlığı (Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü)

ŞİKAYETİN KONUSU

:Şikayetçi, nüfus kayıtlarında dedesinden öncesine ait bilgi bulunmaması nedeniyle defter arşivlerini inceleme isteğinde bulunduğunu ancak talebinin reddedildiğini belirtilerek, ... yılında ...den ...'ya göç eden ailesinin soyadının önce “...” olduğu halde sonra nasıl “...” olduğuna ve üstsoyunun isimleri, doğum tarihleri, doğum yerleri, önceki kütüğü ..'ye nereden geldiklerine ilişkin bilgilerin tarafına verilmesi, mümkün değilse nüfus kütüğünü bizzat incelemesinin sağlanmasını talep etmektedir.

ŞİKAYET BAŞVURU TARİHİ

:15/04/2015

I. USÛL

A. Şikâyet Başvuru Süreci

1.Şikayet başvurusu, 2015 tarih ve ... sayı ile kayıt altına alınan, elektronik şikayet başvuru formu doldurularak yapılmıştır. Şikayet başvurusunun karara bağlanabilmesi için 28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 41 inci maddesinin 1 inci fıkrasının (a) bendi ve İmza

Yetkileri Yönergesi'nin 7 nci maddesinin 1 inci fıkrasının (e) bendi uyarınca, şikâyetin incelenmesine ve araştırmasına geçilmiş, ... 2015 tarihli Ret Kararı önerisiyle Kamu Başdenetçisine sunulmuştur.

B. Ön İnceleme Süreci

2.Yapılan ön inceleme neticesinde, şikâyet konusunun Kurumumuzun görev alanına girdiği, şikâyetçinin menfaat ihlali koşulunu taşıdığı, idari başvuru yollarının tüketildiği, şikâyetin süresinde yapıldığı ve diğer ön inceleme konularında da bir eksiklik bulunmadığı, bu nedenle şikâyetin inceleme ve araştırılmasına engel bulunmadığı tespit edilmiştir.

II. OLAY VE OLGULAR

A. Şikâyetçinin Konu Hakkındaki Açıklamaları ve İddiaları

3.Şikâyetçinin 2015 tarih ve sayılı Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) başvurusu ve daha sonra İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne yapılan 2015 tarihli ve ... sayılı dilekçesinde özetle; üstsoyuyla ilgili tarafına bilgi verilmesi hususunda bilgi edinme başvurusunda bulunduğunu, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü şikâyetçinin taleplerine ilişkin 2015 tarihli ve 2015 tarih ve ... sayılı cevaplarda, Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) üzerinden dedesine kadar olan kayıtlar hakkında bilgi verilerek talep etmesi halinde alt ve üst soylarına ilişkin nüfus kayıt örneğini İlçe Nüfus Müdürlüklerinden temin edebileceğini bildirdiğini, kayıtlarda dedesinden öncesine ait bilgi bulunmaması nedeniyle defter arşivlerini inceleme isteğinde bulunduğunu ancak talebinin reddedildiğini belirterek, ... yılında ...'den'ya göç eden ailesinin soyadının önce "...” olduğu halde sonra nasıl "...” olduğuna ve üstsoyunun isimleri, doğum tarihleri, doğum yerleri, önceki kütüğü ...'ye nereden geldiklerine ilişkin bilgilerin tarafına verilmesini, mümkün değilse nüfus kütüğünü bizzat incelemesinin sağlanmasını talep etmektedir.

B. İdarenin Şikâyete İlişkin Açıklamaları

4.Kurumumuzun, 2015 tarih ve ... sayılı bilgi/belge isteme yazısına istinaden İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'nden alınan 2015 tarih ve ...sayılı yazıda;

5.Nüfus kütüklerinin ilk kez tesis edildiği 1905 yılında yapılan genel nüfus yazımı sonucunda bu tarihlerde sağ olanlar yazılmış olduğundan nüfus kütüklerinin bu tarihten önce ölü olanları kapsamadığı, ayrıca, mevzuatta üst ve alt soylarına ait nüfus kayıt örnekleri dışında soyağacı verilmesine yönelik bir görev ve hizmetin bulunmadığı,

6.Kişilerin 1905 yılına kadar olan üst ve alt soylarına ilişkin bilgi ve belge almalarının mümkün olduğu; ancak, yurdun bazı yerlerinde meydana gelen doğal afet veya yangın gibi sebeplerle fersude olan (yırılma, yanma, ıslanma vb. nedenlerle ulaşılamayan) kayıt ve kütükler yenilenebilmiş, mevzii nitelikte yersel yapılan yazımlar sırasında yazılacak olanların görülmesi esas olduğundan evlenme, boşanma, nakil gibi nedenlerle gidenler ile ölü olanların yeniden tesis edilen aile kütüklerine yazılmadığı,

7.MERNİS veri tabanının incelenmesi sonucunda ilgili A.E.'in babası Y. ve anası F., dedesi Y., babaannesi A., halası S. ve kardeşi A.E. ile birlikte 19.. yılında ...'den (.. ili, ... ilçesi, Köyü), ili ... ilçesi, nakil geldiklerinin görüldüğü, naklen geldikleri .. Merkez (.... ili, ... ilçesi, Köyü) kayıtları ... tarihinde yapılan yersel yazım ile tesis edildiğinden bu idari birimde kayıtlarının yer almadığı,

8.Anılan mevzuat hükümleri uyarınca, yersel yazım sırasında yazılacak olanların görülmesi esas olduğundan evlenme, boşanma, nakil gibi nedenlerle gidenler ile ölü olanlar yeniden tesis edilen aile kütüklerine yazılmadığı, bu nedenle, ... ili, ... ilçesi, ... Köyünde aile kütüklerinin fersude olması nedeniyle 1979 yılında yapılan yersel yazım sırasında A.E. ve ailesinin diğer fertleri yazımdan önce 19.. yılında naklen gitmiş olduklarından ... ili, ... ilçesi, ... Köyünde nüfus aile kütüklerine hukuken yazılmadığından buradaki kayıtlarına ulaşılmamasının da mümkün olmadığını,

9.Kağıt ortamındaki aile kütüklerinde kayıtları olanların tümünün MERNİS elektronik ortamdaki aile kütüklerine aktarıldığı, elektronik ortamdaki aile kütüklerine aktarılan bilgilerin talep edilmesi halinde 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 43 üncü ve 44 üncü maddelerinde belirtilen esaslar doğrultusunda ilgililere verildiği, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 44 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan hüküm uyarınca, kişilerin buldukları yerdeki nüfus müdürlüklerine yazılı olarak müracaatları halinde üst soylarına ait nüfus kayıt örneklerini almalarının mümkün olduğu,

10.Ancak, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu'nun 9 uncu maddesinde yer alan “Nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına dayanak olan belgeler gizlidir. Bunlar, yetkili ve sorumlu memurlar ile teftiş ve denetim yetkisi olanlar dışında kimse tarafından görülüp incelenemez. Mahkemeler bu hükmün dışındadır.” hükmü uyarınca nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına dayanak olan belgeler yetkili ve sorumlu memurlar ile teftiş ve denetim yetkisi olanlar dışında kimse tarafından görülüp incelenmesine izin verilemediği,

11.İlgilinin üst ve alt soylarına ait nüfus kayıt örneklerini yerleşim yeri veya herhangi bir nüfus müdürlüğünden temin etmesinin mümkün olduğu, alt ve üst soyu dışında kalan kardeş, amca, dayı, teyze, hala gibi yansoy hısımlarına ait nüfus kayıt örneklerinin temininin ise mümkün olmadığı,

12.Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'nun 2010 tarihli ve 2010/.. sayılı kararında soy ağacı bilgilerinin üçüncü kişilere ait kişisel bilgileri içermesi nedeniyle, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun 21 inci maddesine göre, üçüncü kişilerin özel hayatlarına haksız müdahale oluşturacağına karar verilmiş olup, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 44 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan “Nüfus kayıt örneklerini; kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile veli, vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekillik belgesini ibraz edenler, nüfus müdürlüklerinden doğrudan almaya yetkilidirler” hükmü uyarınca kişilerin alt ve üst soylarına ait nüfus kayıt örneklerini almalarının mümkün olduğu,

13.5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 38 nci maddesi doğrultusunda maddi hatalara ilişkin taleplerde nüfus kayıtlarında düzeltme yapılabilmesinin mümkün olduğu,

14.A.E. ve ailesinin kayıtlı oldukları .. Merkez'den (... ili, ... ilçesi, ... Köyü), 19.. yılında ... ili ... ilçesi, ... Mahallesi, Hane:...’ye naklen geldiklerinde soyadları “...” iken “...” olarak yazıldığı ve nakil geldikleri 19.. yılından beri “...” soyadını kullandıklarından hukuki bir sıkıntıya sebebiyet vermemek için ilgililerin yazılı talebi olmadan idarece düzeltme yoluna gidilmediği, ancak ilgililerin

“...” olan soyadlarının “...” olarak düzeltilmesi için yerleşim yerlerinin bulunduğu yer nüfus müdürlüğüne yazılı olarak müracaat etmeleri halinde soyadlarının talepleri doğrultusunda idarece düzeltilmesi her zaman mümkün olduğu, belirtilmiştir.

C. Olaylar

15.Şikayetçi A.E., babası Y. ve annesi F., dedesi Y., babaannesi A., halası S. ve kardeşi A.E. ile birlikte 19.. yılında ... Merkez’den (... ili, ..., ilçesi, ... Köyü), ... ili ... ilçesi, ... Mahallesi, Hane:..’ye naklen gelmişlerdir.

16.A.E. ve ailesi 19.. yılında ... ili ... ilçesi, ... Mahallesi, Hane:..’ye naklen geldiklerinde soyadları “...” iken “...” olarak yazıldığı ve nakil geldikleri 19.. yılından beri “..” soyadını kullandıklarından hukuki bir sıkıntıya sebebiyet vermemek için ilgililerin yazılı talebi olmadan idarece düzeltme yoluna gidilmemiştir.

17.... ili, ... ilçesi, ... Köyünde aile kütüklerinin fersude olması nedeniyle 19.. yılında yapılan yersel yazım ile nüfus kütükleri yeniden tesis edilmiştir. Yersel yazım sırasında, yazılacak olanların görülmesi esas olduğundan evlenme, boşanma, nakil gibi nedenlerle gidenler ile ölü olanlar nüfus aile kütüklerine yazılamayacağı hükmü gereği, A.E. ve ailesinin diğer fertleri yazımdan önce 19.. yılında naklen gitmiş olduklarından, söz konusu nüfus aile kütüğüne kayıtları yapılmamıştır.

18.Şikayetçinin üstsoyuyla ilgili bilgi verilmesi hususundaki 2015 tarih ve sayılı BİMER başvurusuna, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 2015 tarihli cevabında, kişinin dedesi Y.E.’e kadar olan üstsoy bilgileri verilmiş, bulunulan yer nüfus müdürlüklerinden alt ve üstsoy nüfus kayıt örneklerinin temin edilebileceği belirtilerek, mevzuat hükümleri gereği yersel yazımlar sırasında ölü olanlar, evlenenler ve nakil gidenlerin yeni aile kütüklerine yazılmadığı ifade edilmiştir.

19.Şikayetçi 2015 tarihli ve ... sayılı dilekçesinde soyağacı bilgilerini talep etmiş, Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 2015 tarih ve ... sayılı cevabında, mevcut nüfus kayıtlarının tesis edildiği tarihte Osmanlıca yazılı olan kayıtlar da dahil olmak üzere hane esasına göre tutulduğu, bu bilgilerin tamamının MERNİS veri tabanına aktarıldığı, mevzuatta soyağacı çıkartılmasına yönelik bir hüküm bulunmadığı, istenme nedeni ve hangi amaçlarla kullanılacağı belirtilmesi halinde alt ve üstsoya ilişkin mevcut nüfus kayıt örneğinin herhangi bir ilçe nüfus müdürlüğünden alınmasının mümkün olduğu belirtilmiş; ancak İdarenin cevabı yeterli görülmemekle Kurumumuza .. 2015 tarih ve ... sayılı ile kayıt altına alınan şikayet başvurusunda bulunulmuştur.

D. Kamu Denetçisi Mehmet ELKATMIŞ’ın İnceleme ve Araştırma Bulguları

20.Şikayet konusunun çözümü amacıyla ilgili idareden istenilen bilgi ve belgeler Kamu Denetçiliği Kurumu'na Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü tarafından gönderilmiş, söz konusu bilgi ve belgelere raporun "İdarenin Şikayete İlişkin Açıklamaları" başlığı altındaki paragraflarda yer verilmiştir.

III. HUKUKİ DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

A. İlgili Mevzuat

21.Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12 nci maddesinde, “Hiç kimse, özel hayatına, ailesine, konutuna ya da haberleşmesine yönelik saldırılara maruz bırakılmayacaktır.

Herkesin, bu tür müdahale ya da saldırılara karşı kanun ile korunma hakkı vardır”, **Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 17 nci maddesinde**, “Hiç kimse özel yaşamına, aile yaşamına, konutuna ya da haberleşmesine keyfi yahut yasadışı müdahaleye; onuruna ve şöhretine yönelik yasadışı saldırılara maruz bırakılmayacaktır” ve **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8’ inci maddesinde**, “Herkes, özel ve aile hayatına, konutuna ve iletişim özgürlüğüne saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir” hükümlerine yer verilmiştir.

22.T.C. Anayasasının 20 nci maddesinin üçüncü fıkrasında; “Herkes kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak, kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunla öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir.” hükmü yer almaktadır.

23.09/03/1972 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve 29/04/2006 tarihli ve 26153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5490 sayılı Kanunun 71 inci maddesiyle yürürlükten kaldırılan 1543 sayılı Genel Nüfus Yazımı Kanunu’nun 5’inci maddesinde, “Yazım kurullarının insan oturan yerleri birer birer gezip ev halkından evde bulunanları görmeleri suretiyle yapılır.”, **12 nci maddesinde** “Yazımdan önce yapılacak bir bildiri ile belirtilen süre içinde ellerinde a) Nüfus cüzdan veya nüfus tezkeresi, b) Evlenme cüzdanı, c) Askerlik belgesi, d) Evvelce nüfus idarelerinden herhangi bir iş için alınmış onaylı künyeyi kapsayan kayıt örneği, e) Onaylanmış okul belgesi, tasdikname veya şahadetname, f) Mahkemelerden verilmiş ve kesinleşmiş onaylı yaş, ad ve kayıt tashihi ilamı, gibi belgelerden biri bulunmayan her vatandaş nüfus dairelerine başvurarak, sadece yazımda gösterilmek üzere ücretsiz ve puluz bir belge alır. Herhangi bir sebeple bu vesika veya nüfus dairesi belgesini göstermeyenlerin yazımı muhtar ve ihtiyar kurullarının beyanlarına dayanılarak yapılır.”, **21 inci maddesinde** “Yazım sonucunda elde edilen kayıtlarda mahkeme kararı olmadıkça hiçbir düzeltme yapılamaz. Bu kayıtlara yazımın sona erdiği tarihten başlayarak altı ay içinde itiraz edilebilir” hükümleri yer almaktadır.

24.1543 sayılı Genel Nüfus Yazımı Kanununa istinaden yayımlanan mülga Nüfus Yazımı Yönetmeliğinin 14 üncü maddesi ise, “Yazılacak kişinin görülmesi esastır. Ancak, yazım sırasında öğrenim, ticaret, hastalık, askerlik, hapislik, görev başında olma, tatilde bulunma, yurt içinde veya dışında yolculuk, yurt dışında işçi olarak bulunma gibi geçici sebeplerle ikametgahı dışında bulunan aile bireyleri 12 nci maddede sayılan belgelere dayanılarak ailenin diğer mensupları tarafından yapılacak beyanlara göre gıyaben yazılırlar” şeklindedir.

25.29/04/2006 tarihli ve 26153 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 5490 sayılı Kanunun 43 üncü maddesine göre; “Kişinin aile kütüğündeki kaydının çıkarılması ve aslına uygunluğunun nüfus müdürlüğüne onanması ile elde edilen nüfus kayıt örnekleri, aksi ispat edilene kadar geçerlidir. Nüfus kayıt örneği, istenme nedeni ve hangi amaçla kullanılacağı belirtilmediği yazılı istek olmadan verilemez. Ancak kişinin kimliğini kanıtlayan resmî bir belge ile şahsen başvurması halinde yazılı müracaat aranmaz. Nüfus kayıt örneklerinde, bunları istemeye yetkili olanlar tarafından açıkça ve gerekçeli olarak istenmediği takdirde, kimlik bilgileri dışında kişisel bilgilere yer verilmez. Bu belgeler üzerinde silinti ve kazıntı yapılamaz.” hükmü ile nüfus kayıt örneği verilmesinin şartları belirlenmiştir. **Kanunun 44 üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde yer alan** “Nüfus kayıt örneklerini; kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekillik

belgesini ibraz edenler, nüfus müdürlüklerinden doğrudan almaya yetkilidirler” hükmü uyarınca, kişilerin buldukları yerdeki nüfus müdürlüklerine yazılı olarak müracaatları halinde üst soylarına ait nüfus kayıt örneklerini almalarının mümkün olduğu belirtilmiştir.

26.5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 9 uncu maddesinde, “Nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına dayanak olan belgeler gizlidir. Bunlar, yetkili ve sorumlu memurlar ile teftiş ve denetim yetkisi olanlar dışında kimse tarafından görülüp incelenemez. Mahkemeler bu hükmün dışındadır. Nüfus kayıtlarına bu bilgileri işleyen memurlar ve Kimlik Paylaşımı Sistemi kapsamında nüfus kayıtlarından faydalanan diğer görevliler de bu gizliliğe uymak zorundadırlar. Bu yükümlülük, kamu görevlilerinin görevlerinden ayrılmalarından sonra da devam eder.” hükmü yer almaktadır.

27.5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 38 nci maddesi, “Bu Kanunun 7 nci maddesinde sayılan aile kütüklerine tescil edilmesi gereken bilgilerden; dayanak belgesinde bulunduğu halde nüfus kütüklerine hatalı ve eksik olarak tescil edilen ya da hiç yazılmayan bilgiler veya mükerrer kayıtlar maddi hata kapsamında değerlendirilir. Bu tür maddi hatalar Genel Müdürlükçe ya da nüfus müdürlükleri tarafından düzeltilir veya tamamlanır.” şeklindedir.

28.4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun “Bilgi Edinme Hakkının Sınırları” başlıklı 4 üncü Bölümünün 21 inci maddesinde, “Kişinin izin verdiği haller saklı olmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturabilecek bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır. Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.” hükmü yer almaktadır.

B. Şikâyet Konusuna İlişkin Uygulamalar

29.Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun 05/05/2011 tarih ve 2011/693 sayılı kararı: İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne yapılan başvuruda; ... ait 13.-13.. (1904-1905) yıllarına kadar olan kök kayıtlarının (kapalı kayıtların atık kayıtlar ile birlikte) çıkartılarak tarafına verilmesini, söz konusu kayıtlar posta yolu ile gönderilemeyecek ise nereden ve nasıl alması gerektiği hususunda tarafına bilgi verilmesini ve elde edilmesine ilişkin usulün belirtilmesini talep etmiştir. İdare tarafından verilen cevapta 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu 43 ve 44 üncü maddeleri gereğince alt ve üst soy dışında nüfus kayıt örneklerinin alınmasının mümkün olmadığı; ancak mezkur Kanunun 9’uncu maddesinde belirtilen kişilerin alabileceği gerekçe gösterilerek 4982 sayılı Kanunun 7, 9, 21 'inci maddelerine aykırılık teşkil etmesi nedeniyle talep kabul edilmemiş, bunun üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’na yapılan başvuru neticesinde; Kurul tarafından İdarenin açıklaması yeterli görülerek itiraz başvurusu reddedilmiştir.

30.Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu’nun 25/08/2011 tarih ve 2011/1285 sayılı kararı: ... tarihli dilekçe ile İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü’ne başvurarak eğer mümkün ise babası Ö.E. ve annesi H.E. yönünden ayrı ayrı soyağacının çıkarılmasını ve anne baba tarafından büyüklerinin göç ettiği bölge, ülke vs. tespit edilmesi halinde bu konuda tarafına bilgi verilmesini talep etmiştir. İdarenin cevabi yazısında alt ve üst soya ilişkin kayıtların temin edilmesi için yerleşim yeri nüfus müdürlüğüne başvurulması gerektiği, 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri

Kanununun 7 nci maddesi uyarınca nüfus aile kütüklerinde bölge/ülke bilgileri bulunmadığından bu yöndeki talebin yerine getirilmesinin mümkün olamadığı ifade edilmiştir. Bunun üzerine Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu'na yapılan itiraz başvurusuna ilişkin Kurul tarafından "Kurulumuzun aynı konudaki .. 2010 tarihli ve 2010/.. sayılı kararında belirtildiği üzere; "soyağacının verilmesi" talebinin, söz konusu İdare açısından 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 7 inci maddesi "Bilgi edinme başvurusu, başvuru alan kurum ve kuruluşların ellerinde bulunan veya görevleri gereği bulunması gereken bilgi veya belgelere ilişkin olmalıdır. Kurum ve kuruluşlar, ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurulara olumsuz cevap verebilirler." hükmü uyarınca ayrı ve özel bir çalışma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek mahiyette bilgi ve belgelere ilişkin olduğu;

31. Ayrıca, soyağacı bilgilerinin üçüncü kişilere ait kişisel bilgileri içermesi nedeniyle, anılan Kanunun 21 inci maddesi "Kişinin izin verdiği haller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması halinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, mesleki ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır. Kamu yararının gerektirdiği hallerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir." hükmüne göre üçüncü kişilerin özel hayatlarına haksız müdahale oluşturacağı; diğer taraftan 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanununun 44 üncü maddesi uyarınca, sadece alt ve üst soy bilgilerinin Nüfus Müdürlüklerince ilgililere verilebileceği; bu nedenle, 4982 sayılı Kanun hükümleri kapsamında soy ağacının verilmesine yönelik taleplerin yalnızca alt ve üst soy bilgileriyle sınırlandırılmak suretiyle karşılanabileceği değerlendirilmiş" ve İdarenin cevabı yeterli görülerek yapılan itiraz reddedilmiştir.

C. Kamu Denetçisi Mehmet ELKATMIŞ'ın Kamu Başdenetçisine Önerisi

32. Şikayetin reddi gerektiği yönünde öneride bulunulmuştur.

D. Hukuka ve Hakkaniyete Uygunluk Yönünden Değerlendirme

33. Şikayetçi, 19.. yılında ...'den'ya göç eden ailesinin soyadının önce "... " olduğu halde sonra nasıl "... " olduğuna ve üstsoyunun isimleri, doğum tarihleri, doğum yerleri, önceki kütüğü ..'ye nereden geldiklerine ilişkin bilgilerin tarafına verilmesini, mümkün değilse nüfus kütüğünü bizzat incelemesinin sağlanmasını talep etmişse de;

34. Şikâyetçinin inceleme yapmak istediği ... ili, ... ilçesi, ... Köyü'nde ki nüfus kayıtlarının 19.. yılında ... ili, ... ilçesi, ... Mahallesi, Hane:... 'ye nakil geldikleri, daha sonra .. Merkez (... ili, ... ilçesi, ... Köyü) kayıtları meydana gelen doğal afet veya yangın gibi sebeplerle fersude olduğu (yırtılma, yanma, islanma vb. nedenlerle ulaşılamayan) için 19.. tarihinde yapılan yersel yazım ile tesis edildiği, o dönemde yürürlükte olan 1543 sayılı Genel Nüfus Yazımı Kanunu 5, 12 ve 21' inci maddeleri gereğince yazım işleminin insan oturan yerlerin birer birer gezilerek ev halkından evde bulunanların görülmeleri suretiyle yapıldığı ve gıyaben yazılacak olanların kimler olduğu (yazım sırasında öğrenim, ticaret, hastalık, askerlik, hapislik, görev başında olma, tatilde bulunma, yurt içinde veya dışında

yolculuk, yurt dışında işçi olarak bulunma gibi geçici sebeplerle ikametgahı dışında bulunan aile bireyleri) ve nasıl bir süreç izleyecekleri açık bir şekilde belirtildiği, başka bir yere nakil gidenlerin ise bu kapsamda belirtilmediğinden ... 1979 tarihinde yapılan yersel yazımda kayıt yapılmadıkları, ayrıca MERNİS kapsamında, kişilerin 1905 yılına kadar olan üst ve alt soylarına ilişkin bilgi ve belge almaları mümkün olduğu, daha öncesine ait bilgilerin yer almadığı dikkate alındığında maddi imkansızlıklar nedeniyle MERNİS aracılığı ile başka ulaşılabilecek bilgi bulunmadığı anlaşılmıştır.

35.Diğer yandan şikâyetçinin İdare ile yaptığı yazışmalarda 4982 sayılı Kanun kapsamında nüfus kütük sicillerini görmek suretiyle araştırma yapma talebine ilişkin, 4982 sayılı Kanununun 21 inci maddesi gereğince, araştırma yapılacak olan sicillerde şikâyetçinin üst ve alt soy bilgileri ile birlikte, ilgisiz olan başka kişilerin bilgilerine de izni olmadan ulaşılabileceği, konu ile ilgili 5490 sayılı Nüfus Hizmetleri Kanunu 9,43 ve 44 üncü maddelerine göre, nüfus kayıtları ve bu kayıtların tutulmasına dayanak olan belgeler gizliliğinin asıl olduğu, nüfus kayıt örneklerini; kaydın sahipleri veya bunların eşleri ile vasi, alt ve üst soyları ya da bu kişilere ait vekillik belgesini ibraz edenlerin, nüfus müdürlüklerinden doğrudan almaya yetkili oldukları, bu kişilerin dışında ancak yetkili ve sorumlu memurlar ile teftiş ve denetim yetkisi olanlar ve mahkemeler tarafından görülüp incelenebileceği, bunun dışında kimse tarafından görülüp incelenmesinin mümkün olmadığı hüküm altına alınmıştır.

36.Şikâyetçinin, nüfus kayıt bilgilerine ulaşma isteği kapsamında, bilgi edinme hakkı (“right” to know) kavramı, günümüzde gerek uluslararası ortamda ve gerekse Türkiye’de yapılmakta olan anayasa hukuku tartışmalarında üzerinde en sık durulan kavramlardan biridir. Kavram ile bilgi özgürlüğü, saydamlık (transparency) ve açık toplum (open society), hesap verebilirlik (accountability) ve hatta kamu yönetişimi (public management, governance) gibi kavramlarla da yakından ilgili bulunmaktadır.

37.Bir kimsenin hak ve özgürlüklerinin bir başka kimsenin hak ve özgürlüklerinin başladığı noktada biteceği hukukun bilinen ilkelerindedir. Herkes bilgi edinme hakkına sahip olduğu gibi özel hayatının gizliliği ve korunması hakkına da sahiptir. Her ikisi de demokratik hukuk devletinin vazgeçilmezi olan bu iki hak arasında kabul edilebilir hassas bir dengenin kurulması zorunludur. Bilgi edinme hakkını düzenleyen 4982 sayılı Kanun’da özel hayatın gizliliği, bilgi edinme hakkının sınırlarından biri olarak düzenlenmiştir. Bu nedenle bilgi edinme hakkı başvuruları bir başka kimsenin özel hayatının gizliliğini ihlal ettiğinde kural olarak reddedilecektir.

38.Özel hayatın gizliliği ve korunması kavramı; bireyin kişiliğini geliştirmek ve manevi değerlerine güvence sağlamak için başkaları tarafından bilinmesini istemediği hususların oluşturduğu ve korunması hukuken gerekli görülen hayat üzerindeki hak olarak tanımlanabilir. Bu kavrama hem ulusal hem de ulusüstü hukuk düzenlemelerinde yer verilmektedir. Ulusal düzlemdeki düzenlemelere örnek olarak 1982 Anayasası’na değinilebilir. 1982 Anayasası’nda özel hayatın gizliliği ikinci bölümde kişinin hakları ve ödevleri arasında yer almıştır. Yasal düzeyde de başta Türk Ceza Kanunu olmak üzere özel hayatın gizliliğini koruyan düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca, Bilgi Edinme ve Değerlendirme Kurulu’na bu hususlarda yapılan başvurularda, Anayasanın 20 nci ve 4982 sayılı Kanununun 21 inci maddeleri kapsamında özel hayatın gizliliği esas gösterilerek İdarenin bilgi vermemesi haklı bulunmuştur.

39.Ayrıca 5490 sayılı Kanununun 38' inci maddesi gereğince, 19.. yılında ...'den ...'ya göç eden ailesinin soyadının önce “.....” olduğu halde sonra nasıl “....” olduğuna ilişkin düzeltme talebi olması durumunda gerekli araştırma neticesinde düzeltme yapılabileceği; ancak 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun 7 inci maddesi gereğince ise, ayrı ve özel bir çalışma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek mahiyette bilgi ve belgelere ilişkin olarak İdarenin zorlanamayacağı anlaşılmaktadır.

40.Yukarıdan bu yana tüm açıklananlar birlikte değerlendirildiğinde, şikayetçi ve ailesinin ... ili, ... ilçesi, ... Köyü'nde ki nüfus kayıtlarının 19.. yılında ... ili, .. ilçesi, ... Mahallesi, Hane:...'ye nakledildiği ve geldikleri yere ait nüfus kayıtları doğal afet veya yangın gibi sebeplerle fersude olduğu (yırılma, yanma, ıslanma vb. nedenlerle ulaşılamayan) için **1979 yılında yersel yazım yapılması nedeniyle evveliyatına ilişkin sağlıklı bilgiye ulaşılamadığı, MERNİS kapsamında yazılı nüfus kütüklerinin hepsinin dijital ortama taşındığı ve nüfus kayıtlarının en son 1905 tarihine kadar gittiği bunun daha öncesinde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü arşivinde bilgi olmadığı, nüfus kütüklerine ilişkin yazılı kayıtları inceleme talebinin Anayasanın 20, 4982 sayılı Kanununun 21, 5490 sayılı Kanununun 9,43 ve 44 üncü maddelerine göre bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilemeyeceği, konu ile ilgili Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun da kararlarının bulunduğu, yine soyağacının araştırılması taleplerinin çok detaylı, zaman alan ve maliyetli bir işlem olduğu ve 5490 sayılı Kanun veya diğer ilgili kanunlarda ve bu konuda herhangi bir düzenleme olmadığı, kişilerin nüfus bilgilerini düzeltme haklarının bulunduğu ve bu konuda talepte bulunulursa gerekli düzeltmelerin yapılacağı** hususları dikkate alınarak şikayet konusu işlemde hukuka ve hakkaniyete aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

E. İnsan Hakları Yönünden Değerlendirme

41.Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 12 nci, Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 17 nci ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8 inci maddesi de dikkate alındığında, yazılı nüfus kayıtlarının incelenmesi esnasında, kişinin alt ve üst soyuna ait bilgileri dışında izni olmadan başka kişilerin de bilgilerine ulaşılabileceği anlaşılmakla şikayet konusu olayda, insan hakları ihlali tespit edilememiştir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 13 üncü maddesindeki etkili başvuru hakkının açık olduğu, 17 nci maddesindeki hakları kötüye kullanma yasağının vb. başkaca insan haklarının ihlal edildiğine dair herhangi bir bulgu ve bilgiye rastlanılmamıştır.

F. İyi Yönetişim İlkeleri Yönünden Değerlendirme

42.28/03/2013 tarihli ve 28601 mükerrer sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 6 ncı maddesi gereğince; Kamu Denetçiliği Kurumu, inceleme ve araştırmasını yaparken idarenin, insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde; kanunlara uygunluk, ayrımcılığın önlenmesi, ölçülülük, yetkinin kötüye kullanılmaması, eşitlik, tarafsızlık, dürüstlük, nezaket, şeffaflık, hesap verilebilirlik, haklı beklentiye uygunluk, kazanılmış hakların korunması, dinlenilme hakkı, savunma hakkı, bilgi edinme hakkı, makul sürede karar verme, kararların gerekçeli olması, karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi, kararın geciktirilmeksizin bildirilmesi, kişisel verilerin korunması gibi iyi yönetim ilkelerine uygun işlem ve eylem ile tutum veya davranışta bulunup bulunmadığını gözeticeği düzenlenmiştir. Söz

konusu Yönetmelik hükmünde yer alan ilkelerin kaynağını teşkil eden Avrupa Birliği Temel Haklar Şartının 41 inci maddesinde de iyi yönetim hakkından bahsedilmekte olup, benzer ilkelere Avrupa Parlamentosu tarafından kabul edilen “Avrupa Doğru İdari Davranış Yasası”nda da yer verilmiştir.

43.İlgili idareden istenilen bilgi ve belgelerin süresi içerisinde ve gerekçeli gönderildiği, kanunilik ve dürüstlüğe uygun hareket ederek iyi yönetim ilkelerine uygun davrandığı, ancak İdare tarafından, şikâyet konusu ile ilgili olarak şikâyetçiye farklı tarihlerde cevaben yazılan yazılarda hangi sürede hangi mercilere başvurabileceğinin gösterilmemiş olması sebebiyle “karara karşı başvuru yollarının gösterilmesi” ilkesine uyulmadığı anlaşılmış olup idarenin bundan böyle bu ilkeye de uyması beklenmektedir.

IV. HAK ARAMA ÖZGÜRLÜĞÜNE İLİŞKİN YASAL MEVZUAT A. Dava Açma Süresinin Yeniden Başlaması

44.14/06/2012 tarihli ve 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 21 inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlayacaktır.

B. Yargı Yolu

45.2709 sayılı 1982 Anayasası'nın Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması Başlıklı 40 ıncı maddesinin 2 nci fıkrasında, “Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.” hükmü yer almakta olup, 6328 sayılı Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun 20 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, ilgili idarenin işlemine karşı 60 günlük dava açma süresinden arta kalan süre içinde Ankara İdare Mahkemesine yargı yolu açıktır.

V. KARAR

Yukarıda açıklanan gerekçeler ve dosya kapsamına göre **ŞİKAYETİN REDDİNE**

Kararın Şikayetçi ve İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü'ne **tebliğine**, Türkiye Cumhuriyeti Kamu Başdenetçisince karar verildi.

e-imzalıdır

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başdenetçisi